

18. YÜZYIL SONLARINA DOĞRU ADANA VE ÇEVRESİNDE EŞKİYALIK HAREKETLERİ

Osman KÖSE*
Türkmen TÖRELİ**

Giriş

Osmanlı devleti, 1683 yılında Viyana kuşatması sonrası yaşadığı bozgun ve 16 yıl Avusturya ve daha sonra da Rusya'nın katılımı ile devam eden savaşlardan sonra siyasi ve iktisadi zafiyeti bünyesinde barındıran yeni bir döneme girdi. 18. asrın başlarından itibaren başlayan bu yeni dönemde batıda Avusturya, kuzeyde Rusya ve doğuda da İran etkin devletler olarak önceki zamanlara göre Osmanlı devletinin karşısında daha dirençli güç merkezleri haline geldiler.

Devletteki zafiyetin yapılan savaşlarda alınan büyük yenilgiler sonucu ortaya çıkmasından sonra bu durum çok geçmeden iç bünyede de kendini göstermeye başladı. Güç ve otoritenin zaafa girmesiyle geniş coğrafyaya sahip olan devletin değişik noktalarında yerel ve birbirinden bağımsız “güç merkezleri” ortaya çıktı. Osmanlı devletinde 18. asra damgasını vuran ve “ayanlar” olarak tabir edilen bu yerel güç odakları, devlet tarafından da tanınmasıyla bazen yerel bir idareci ve bazen de istediklerini resmi makamlardan alamayan “eşkîya” olarak görünmeye başladılar.

18. asrın yarılardan sonra bir bölgede ayan olarak idareci olan bir kişinin az sonra “eşkîya” olarak devlet ile karşı karşıya geldiği olağan bir durum olarak görülmeye başlandı. Fakat her ayanın eninde sonunda eşkıya olması ve her eşkıyanın da mutlaka ayanlıktan gelmesi gibi bir kural da yoktur. İstediklerine ulaşamayan ve doğal yaşamın bir sonucu olarak dönemin ruhuna uygun olarak etrafına birkaç bin kişi toplayarak doğrudan eşkıyalık yapanlar da çok vardır. Bu nedenle 18.

* Prof. Dr., Polis Akademisi / Ankara

** Doç.Dr. Dokuz Eylül Üniversitesi

KAYNAKÇALAR

A – Arşiv Belgeleri

BOA. C.ADL.

BOA. C. DL.

BOA. C. ZB

BOA. C.EV

BOA. C. ML

BOA.C. NF

BOA.C. BH.

BOA. HH

B – Kitap ve Makaleler

Akdağ, Mustafa, “ Osmanlı Tarihinde Ayanlık Düzeni Devri”, *AÜDTCF Tarih Bölümü Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.8, S. 14, s. 51 – 61.

-----, “Timar Rejiminin Bozuluşu”, *AÜDCF Dergisi*, C.3, S.4, Ank. 1945, s. 419 – 431;”

Armağan, A. Latif, “XVIII. Yüzyılda Hac Yolu Güzergahı ve Menziller (=Menzilü'l-Hacc)”, *Osmanlı Araştırmaları*, XX, İstanbul 2000, s.73 – 118.

Demirci, Süleyman – Arslan, Hasan, “Osmanlı Türkiye'sinde Bazı Aşiret, Cemaat ve Taifelerin Eşkıyalık Faaliyetleri ve Bunların Merkez – Taşra Yazışmalarındaki Yansımaları Maraş Eyaleti Örneği (1590 – 175)”, *Turkish Studies*, Volume 7/3, Summer 2012, s. 887 / 914.

Karagöz, Mehmet, “XVIII. Yüzyılın Başlarında Malatya ve Çevresinde Eşkıyalık Hareketleri”, *OTAM*, S. 5, 1994, s. 193 – 207.

Söylemez, Faruk, “XVIII. Yüzyılın Başlarından XIX Yüzyıl Ortalarına Kadar Maraş ve Çevresinde Eşkıyalık Hareketleri”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 22, 2007/1,s. 82. 69 – 85.

Taş, Kenan Ziya, “18.Yüzyılın Son Çeyreğinde Adana Şehri”, *OTAM*, S.9, 1998, s.367-387.

Halaçoğlu, Y. “Adana Tarihçesi”, http://turkoloji.cu.edu.tr/ÇUKUROVA/makaleler/halacoglu_1.pdfs

Uluçay, M. Çağatay, “ Üç Eşkiya Türküsi”, *Türkiyat Mecmuası*, C. 13, 1958, s. 85 – 100.

Yakut, Esra, “Osmanlı Hukukunda Bir Suç Olarak Eşkıyalık ve Cezalandırılması”, *Kebikeç*, S. 33, 2012, s. 21 – 34.

Yörük, Doğan, “XVIII. Yüzyılda Konya Çevresinde Güvenlik Meselesi ve Derbentlerle İlgili Düzenlemeler”, Prof. Dr. Nejat Göğünç Armağanı, Konya 2013, s. 249 – 266.

Tüccarların ve Hac yolcularının konakladığı Kurtkulağı hamı – Adana (Yapılış: 1659)